ציונים
ואינו מפסיק. מיי' שם הלכה יט. ד **ולחרובין**. מיי' שם הלכ"ט. **לזיתים** שם הלכ"ג:

שינויי נוסחאות
ד **נותנין** במצ"ג שהיו נותנין.

תום' רעק"א
ד [אות כא] **כל הרואין זא"ז**. היינו שאדם עומד בצד חרוב זה וחבירו עומד בצד חרוב זה ורואים זא"ז כ"כ הרמב"ם. והראב"ד כתב שראיה זו היא שאדם עומד בראש חרוב זה ורואה החרוב שבצד אחר. ואם היו ג' אילנות החיצונים רואים את האמצעי והחיצונים אינם רואים זא"ז נותן מן החיצונים על האמצעי ומאמצעי על החיצונים אבל לא מן החיצונים מזה על זה. ירושלמי.

במשנה לקמן ל"ג]: ג [**ואינו מפסיק לאילן**. לא לכל המינים נלמדו וזימים ולימו כן כמו שמנינו במשנה לקמן]: **שער**. [וכן במשנה ה' פ"ג לכלאים] ומפרשינן הענפים והוא לשון עברי כלכתיב וימלט השעירתה בספר שופטים סימן ג' לפירוש רש"י: ד **ולחרובין**. טעמא כתב הרמב"ד בהשגותיו בפ"ג מהמ"ע וז"ל מפני שהם גדוהים הרבה ומסובכין כדתנן (בפרק ג' דבבא בתרא משנה ז') בחרוב ובשקמה חמשים אמה

מַפְסִיק לִזְרָעִים, וְאֵינוֹ מַפְסִיק לְאִילָן[כא] אֶלָּא גָּדֵר[כב]. וְאִם הָיָה שֵׁעַר כּוֹתֵשׁ[כג], אֵינוֹ מַפְסִיק, אֶלָּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל: ד וְלֶחָרוּבִין[כד], °כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה[כה]. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, נוֹהֲגִין הָיוּ בֵּית אַבָּא נוֹתְנִין פֵּאָה אַחַת לַזֵּיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל רוּחַ[כו], וְלֶחָרוּבִין כָּל

המחריסה מגד זה כדי לתת חומה לגד זה, מפסיק: **אלא גדר**. גבוה עשרה טפחים: **שער כותש**. ענפי האילן קרויין שער, ופירוש שער כותש שהנופות של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כעלי זה המקוע במכתש: ד **כל הרואים זה את זה**. כל זמן שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר אף על פי שים ביניהן גדר אינו מפסיק ולוקח פאה מאילן אחד על מנינו: **לזיתים שהיו להם בכל רוח**. פאה אחת היו נותנים על כל הזיתים שהיו להם לגד מזרחה של עיר ופאה אחרת על

פירוש המשניות להרמב"ם

ופירוש **גדר**. ידוע ובלבד שיהיה גבוה הגדר י' טפחים ואז יפריש בין האילנות ויוציא פאה מכאן ופאה מכאן. ופירוש **שער כותש**. הוא הבדים והפארות ירצה לומר ענפי האילנות שהיו נוגעין בגדר ומשולחין עליו ואז יהיה כמחובר ואמרו בגמרא כעלי במכתשת ענינו שינטו הפארות על הקיר. ד **רואין זה את זה**. שלא יהיה בין אילן לאילן שום סתר שיסתיר ביניהן ויהיה מרוחק זה מזה שאם יעמוד האדם אצל הא' יראה השני. ופי' **בכל רוח**. בכל הצד כגון להוציא פאה אחת מכל הזיתים שבמזרח המדינה ופאה אחת מכל מה שיש במערבה

מלאכת שלמה

תוספות אנשי שם
ג בר"ב ד"ה **אלא גדר גבוה י"ט**. כלמעלן פ"ד דכלאים מ"ג (רמ"ז). ד"ה **שער כותש כו'**. **מתערבין כו'** כ"כ גם הר"ש ולפ"ז שייכי נוגעים בגדר. אבל הר"מ לפ"ז שייכי נוגעים בגדר ע"ג. וע' שנ"מ כאן ובר"ש פ"ה דכלאים מ"ג:
ד בר"ב ד"ה **כל הרואים כו' האילן האחר**. פ"ה כ"מ גם הר"מ בפי'. ודוחה מ"ש שלא נצטרך למה שנתחק הרדב"ז בגמ' להרמב"ם שהובא במור"ש הרמב"ם שהובא במור"ש שם דקאמר אין יכולה העומד בגד מרוח זה את חבירו העומד בגד החרוב האחר. שלא הגדר מפסיק ביניהם ונתחק לפ"ז שאם לא היה שם גדר היו יכולין לראות זה"ז. משמ"כ לפי' הר"ב ג' מ"ש שאף אם יש גדר יוכל לראות את החרוב שמעבר השני ממעל לגדר. ולכאורה אף לפי' הרמב"ם לא קשיא דהא כבר כ' הר"ב שפיעור הגדר י"ט ומ"כ שפיר יוכלו הפשים לראות זה"ז ממעל לגדר. וע"ע. ומשמע שאם אין ביניהם גדר מע"פ שאין רואין זה"ז נותן פאה ג' דהא לא גרעי משאר מילות דלא תנן כהו

תפארת ישראל

י כ י ן

כא. פאה של מילות: **כב.** גבוה י"ט. חוץ מהרואין וזימים: **כג.** ר"ל שענפי האילן מתערבים ממעל לגדר. ועי' מה שכתבנו בפ"ד דכלאים

י כ י ן

פ"ה מ"ג): **כד.** שגבוהים הרבה: **כה.** בעומד אצל ג' רואה הפני מפיו ממעל לגדר מלטרפין: **כו.** לרוח ג' של עיר:

משנה ראשונה

אלא גדר. ורואה הס"ה חרין עמוק עשרה ורחב ארבעה הרוי כגדר לענין כלאים כדתנן פ"ג דכלאים מ"ח וכמה דוכתי וכן בפ"ז דעירובין מ"ג וקתני גדר והס"ה חרין דדמי ליה ול"ע שלא כתבוהו המפרשים. ולא עוד אלא שמדברי הרמ"ם שכתב בר"פ דאהל היינו לפיפו אין בו מים הוי הפסק טפי מבור ומני לה התם משום פילן דבפילן לפיפו נחל הינו מפסיק. ומשמע לפיפו רחב הרבה קשה מדלא קתני לזורעים מני ליה דמפסיק לפיפו בפחות מרוחב שלש מלמים ועל"ד ל"ע. ולמ"ל לפי' בר"פ דעיקר דין זה דתין מניחין פאה משום לקדה הוא הל"מ ל"ב להכי גמירי הלכתא דלזוקא גדר מפסיק בפילן ולא חרין וכן נראה דאהל ושלולית לא הוכרו לענין כלאים ולא בשום מקום אלא בפאה. ומ"ש תוי"ט בפ"ב דכלאים בטעמא דהכי הלכה לאומרא והכי לאומרא לא משכחב לאשמועי' דגדר ושלולית שהיו נוגעין בגדר ומשולחין עליו ואז יהיה כמחובר ואמרו בגמרא כעלי במכתשת ענינו שינטו הפארות על הקיר. ד **רואין זה את זה**. שלא יהיה בין אילן לאילן שום סתר שיסתיר ביניהן ויהיה מרוחק זה מזה שאם יעמוד האדם אצל הא' יראה השני. ופי' **בכל רוח**. בכל הצד כגון להוציא פאה אחת מכל הזיתים שבמזרח המדינה ופאה אחת מכל מה שיש במערבה

רואין זה"ז שאין שום דבר מפסיקן. ולמעוטי מה היו בזיתים גדוהין בזמנם שמפסיקין. והכי משכחת בפ' הספינה כל שרואה פני המה זהו הגזע וכל שאינו רואה פני המה זהו מהשרשים שלא כדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מ"ע שכתב דקאי אגענים שע"ג. ופי' כן משום דלא שייכא רישא במרואין ואין פי' זה נכון. ושמע מינה הר"ב ז"ל שלא להרחיקין יותר מדאי שאם אי"ל תרוב ג' כאן ולסוף פרסה תרוב אחר אלא שלא יהא שום דבר מפסיקן שאין שרגע אינו על זה. והנכון כדפי'. ולמעוטי נמי הרשעים רואין את המענעים ואין הרשעים רואין זה"ז. שהיו להם בכל הרוח. ואפילו אינם רואין זה"ז. ובירושל' מפרש שהעיר מכוונת להם את הרוחות: מעמו. של ר"ג: שהיו להם בכל העיר. מד' רוחות נותנין פאה ג' ושעמת מפני שהן גבוהין מאד ומסובכין כדתנן בב"ב ובשקמה ג' אמות. עכ"ל ז"ל. וכן פי' הראב"ד ז"ל שם בהשגות.

מלאכת שלמה

ואינו מפסיק לאילן. ז"ל הר"ם שיילי"ו ז"ל ואין מפסיק לאילן אלא גדר לת"ק היינו כולהו אילנות דמנין פ"ק דמסייבי בפאה מפסיק להו גדר כר מחרוזין כדמפרש בתתי'. ובירושל' מפרש סדר מטען וכמה קירוב גזען אאל הגאל או השלולית דמש"ה לא מפקקי דכי תורש אאלן ונכנסין כלי המחריסה בגאל או בשלולית דבהכי ממזי דלא הוו הפסקה ועוד מפרש התם שיעור נופן עכ"ל ז"ל: **שער כותש**. פי' הרא"ם ז"ל שיעור כמו וימלט השעירתה לתהוד והוא יער שאילנותיו דקים ודבוקים זל"ז ודאם נתבד בהן וכן הופך שער שתי שורות דפ"ד דכלאים ומשמע דקרינן ליה בסי"ן סבולת כמו שהיא מלת השעירתה. וע"ש בס' קרבן אהרן: ד **ולחרובין כו'**. פי' הר"ם שיילי"ו ז"ל. כל הרואין זה"ז. אחרוזין קאי ומ"ג דלא שייך רואיה בזיתין אלא משער תנא הכי דאילו היה להן רואיה היו רואין זה"ז שאין שום דבר מפסיקן. ולמעוטי מה היו בזיתים גדוהין בזמנם שמפסיקין. והכי משכחת בפ' הספינה כל שרואה פני המה זהו הגזע וכל שאינו רואה פני המה זהו מהשרשים שלא כדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מ"ע שכתב דקאי אגענים שע"ג. ופי' כן משום דלא שייכא רישא במרואין ואין פי' זה נכון. ושמע מינה הר"ב ז"ל שלא להרחיקין יותר מדאי שאם אי"ל תרוב ג' כאן ולסוף פרסה תרוב אחר אלא שלא יהא שום דבר מפסיקן שאין שרגע אינו על זה. והנכון כדפי'. ולמעוטי נמי הרשעים רואין את המענעים ואין הרשעים רואין זה"ז. שהיו להם בכל הרוח. ואפילו אינם רואין זה"ז. ובירושל' מפרש שהעיר מכוונת להם את הרוחות: מעמו. של ר"ג: שהיו להם בכל העיר. מד' רוחות נותנין פאה ג' ושעמת מפני שהן גבוהין מאד ומסובכין כדתנן בב"ב ובשקמה ג' אמות. עכ"ל ז"ל. וכן פי' הראב"ד ז"ל שם בהשגות.

הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ, אַף לֶחָרוּבִין שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל הָעִיר[כז]: ה הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ מִין אֶחָד, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֵׂהוּ שְׁתֵּי גְרָנוֹת[כח], נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת[כט]. זְרָעָהּ שְׁנֵי מִינִין, אַף עַל פִּי שֶׁעֲשָׂאָן גֹּרֶן אַחַת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵאוֹת. הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין, עֲשָׂאָן גֹּרֶן אַחַת, נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת. שְׁתֵּי גְרָנוֹת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵאוֹת: ו מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמִּצְפָּה לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל[ל], וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית וְשָׁאֲלוּ. אָמַר נַחוּם הַלַּבְלָר[לא], מְקֻבָּל אֲנִי מֵרַבִּי מְיָאשָׁא, שֶׁקִּבֵּל מֵאַבָּא, שֶׁקִּבֵּל מִן הַזּוּגוֹת[לב], שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים, הֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי, בְּזוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי

ר' עובדיה מברטנורא

כל הזיתים שהיו להם לצד מערבה וכן לארבע רוחות: שהיו להם בכל העיר. אין נותנים כי אם פאה אחת לכולן אף על פי שאין רואין זה את זה. ואין הלכה כר' אליעזר ברבי צדוק שאמר משמו, אבל הלכה כרבן גמליאל: ה שני מיני חטין. כגון שחמתית ולבנה: ו הלבלר. הסופר: הזוגות. הם כל אותן שנים שנים הנזכרים בפרק קמא דמסכת אבות שקבלו שנים מפי שנים עד מפי שמעון

תוספות יום טוב

ע"כ: ה [שני מיני חטין. פירש הר"ב כגון שחמתית ולבנה דתנינן בפ"ה דב"ב משנה ו' מכר לו חטים וכו' שחמתית ונמצאת לבנה וכו' ואפשר דבשאר מיני תבואה לא נמצאו חלוקים במין אחד אבל בירושלמי אמתניתין דלקמן תני רבי חלפתא בן שאול היא שני מיני חטים היא שני מיני שעורים]: עשאן גורן אחד וכו' שתי גרנות וכו'. מפורש בירושלמי והביאו הר"ש דלא אזלינן בתר מחשבתו לעשות גורן אחד או ב' גרנות. אלא כאשר עשה כן יקוס לעשות*) לעשות פאה אחת או שתים. ומשמע נמי דמיירי שעדיין לא נתן פאה וכי הא דתנינן בסוף פרק קמא דלעולם הוא נותן משום פאה וכו' עד שימרח. °וז"ל הירושלמי קצר חצי אגדו וחצי שמותית לעשותן גורן אחד ונמלך ועשאן שתי גרנות אינו מפריש מן האגדו על השמותית לא בתחלה ולא בסוף קצר חצי האגדו וחצי השמותית לעשותן שתי גרנות ונמלך ועשאן גורן אחד מפריש (על) [נ"ל מן] האגדו שבסוף על השמותית שבסוף מן האגדו שבתחלה על השמותית שבתחלה עכ"ל. ופירוש שמותית כמו שחמתית דמתניתין ו' פרק ה' דבבא בתרא ופירוש הר"ב אדום אלא דבירושלמי מקצר כדאמרי' בריש ב"ק (דף ו') תנא ירושלמי אדתנן חב במקום חייב. ואגדו. נראה לי שהוא גד הנזכר בכתוב (שמות טז) במן שהוא כזרע גד לבן. ואע"פ שרש"י מפרש שם גד קליינדרא ואינו לבן. והמן היה גם כן לבן. והר"ב מפרש כאן לבנה. והכי נמי תנינן שחמתית ולבנה בהדדי בפרק ה' דבבא בתרא לא קשיא ולא מידי דלבנונית החטין היינו כקליינדרא שהוא ירוק ולגבי אדומה לבנה קרי להו התנא וזהו מה שאמר הרמב"ם בפירוש משנתנו זאת אדום וירוק וירוק זה כתלמון בילה לא ככרתי וגם גירסת הר"ש אגורי ברי"ש [וכן הוא בירושלמי ריש פרק ד' דמעשר שני אבל בפירקין דהכא בירושלמי גרס בדל"ת] אני מפרש לבנה שהוא מלשון ארמי בדניאל ה' על גירא [די] כתל. ולפי זה הוא לבן ממש כי גיר שהוא סיד לבן הוא וכן אני אומר על מה שתרגם אונקלוס בפרשת בשלח דק ככפור דעדק כגירא שפירושו דעדק כסיד שהוא קלוש על הכותל ולבן ורצה המתרגם לכלול מה שנזכר בכתוב במקום אחר (והמן) [נ"ל והוא] כזרע גד לבן ולא כפי' רש"י שמפרש שרוצה לומר מין צבע שחור דק שנקרא גיר: [ושוב ראיתי להרמב"ן בפירוש החומש שכתב כן בפרשת בשלח]: ו לפני רבן גמליאל ועלו. כלומר

*) בד"פ לתת.

פירוש המשניות להרמב"ם

ואין על ר"ג חולק ואין הלכה כר' אליעזר ב"ר צדוק. ה פי' מין. ידוע: **שני מיני חטים**. ידוע כי יש ממיני חטים גסים ויש דקים ויש מהם ירוק ויש מהם אדום וכל הדבר הזה מבואר. ו **הלבלר**. הוא הסופר. **וזוגות**. הם שני המקבלים

מלאכת שלמה

ואית דל"ג שהיה להם בכל הרוח בה"א אלא שהיה להם בכל רוח: ו **מעשה שזרע ר"ש איש המצפה כו'**. פי' הר"ש שירילי"ו ז"ל לפני ר"ג הזקן בן בנו של הלל הזקן כדתניא הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה ע"כ. וי"ג ובא לפני ר"ג: **ועלו ללשכת הגזית**. משמע שר"ג הזקן עצמו עלה עמו לשאול. ובנזיר דף נ"ו אמרי' דמדלא מני וחשיב במתני' שקבלו מיהושע וכלב שמעי' דקמאי ובתראי חשבי' ומניעאי לא חשבי'. ופי' רש"י ז"ל דמן הנביאים ואילך קחשיב כולהו כחדא מפני שהיו מבית שני ואילך. ודכוותה נמי כתבינן התם פ"ז דנזיר. ובירושל' משמע דנחום הלבלר בא להעיד ולהוסיף דלאו דוקא היתה הקבלה בשני מיני חטים אלא ה"ה בשאר שני מינין דמין א' אם עשאן גרן א' נותן פאה כו':

תפארת ישראל

יכין | **יכין**

כז. אף בב' רוחות ואין רואין זא"ז: **כח.** שלקטו בב' זמנים: **כט.** ודוקא שכבר בשל הב' בשעה שקצר האחד. דאל"כ לרבי עקיבא ב' פאות (כפ"ג מ"ב): **ל.** כלומר בימיו שהיה ר"ג נשיא. ודקאמר עלו. לאו דר"ג עלה עמו לשאול. והרי הוא היה ראש סנהדרין. אלא פעל שלא נזכר שם פעלו. אלא ר"ל ב"ד של ר"ש עלו: **לא.** סופר: **לב.** שנזכרו במסכת אבות שקבלו זמ"ז:

משנה ראשונה

בזיתים כלום. ולכך נ"ל דהכי גמירי להו כדפי' לעיל: ה **שני מיני חטים**. פי' הר"ב שחמתית ולבנה. במנחות דף ע' אמר כוסמין מין חטים ושבולת שועל ושיפון מין שעורים. ולענין כלאים אינו כן ועי' בהר"ש ריש כלאים שהאריך בזה. והכא לענין פאה נ"ע אי מיקרו כוסמין וחטים שני מיני חטים וכן שבולת שועל ושעורים: **עשאן** גורן א' **נותן פאה אחת**. בשלא הניח פאה במחובר מיירי כמ"ש תוי"ט. והא דלא פירש תנא דמתני' כשמניח פאה במחובר כמצותו מה דינו. משום דממילא משמע כיון דבגורן תלי ובמחובר שלא הגיע עדיין לגורן נותן פאה אחת: ו **מעשה שזרע ר' שמעון**. נראה דר"ש רצה ודאי להניח הפאה במחובר כעיקר מצותו ובא לשאול על

משום דתנן ב' מיני חטין. אבל אשכחן שעורין ושבולת שועל דב' מיני שעורים הם. והפול והספיר ב' מיני פולין. דספיר הוא בערבי מאש והם קטנים מפולין. אבל מתני' נקט ב' מיני חטין משום

ציונים

ה הזורע. הלי"ד. **שני מיני חטים**. שם הלכה ט"ו. ו **אמר נחום**. נזיר נו:

שינויי נוסחאות

ר' אליעזר בר' צדוק בד"ו ש"א ר' אלעזר בר' צדוק. ה **עשאן** בד"ס אם עשאן כבמשנה דלק'. ו **לפני ר"ג** ס"א ובא לפני ר"ג. **מיאשא** בד"ס מיישא וכ"ה בירושלמי. **מאבא** ס"א מאביו. **את שדהו** בד"נ ל"ג מלת את וכ"ה במשב"ג.

תוס' רעק"א

ה [אות כב] תוי"ט ד"ה **עשאן גורן**. וז"ל הירושל' **קצר**. בפר"ח בס' מ"ח בחי' להרמב"ם פ"ג הט"ו כתב שפי' הירושלמי דאם קצר ח"א וח"ש לעשותן גורן א' ונמלך ועשאן ב"ג נעשה הכל כב' מינין בין הקציר ובין הקמה וא"י להפריש מזה ע"ז כ"א מאגדו לאגדו ומשחמתית לשחמתית אבל אם קצר ח"א וח"ש לעשות ב"ג ונמלך ועשאן גורן אחת כל הקציר נעשה מין אחד וכן כל הקמה ואינו יכול להפריש מן האגדו שלבסוף על השחמתית שבתחלה אבל יכול להפריש מן האגדו שבסוף על האגדו שבתחלה וכן מן השחמתית על השחמתית שבקמה אבל לא מאגדו שבקמה לשחמתית שבתלוש וכן בהיפוך עי"ש.

תוספות אנשי שם

במשנה **אף לחרובין כו'**. נראה דה"ק לא זו בלבד לזיתים דלדידך נמי לא תלו בראייה כלל בההיא ודאי דאמינא דסגי בפאה א' לכל העיר אלא אף לחרובין דלדידך תלי בראייה לדידי כל העיר רשות א'. אלא שראיתי להר"מ בפי' שכ' ואין על ר"ג חולק ובודאי דר"ל על בבא דזיתים דאילו בחרובין הרי י"ל חולק ראב"צ. וש"מ דלא פליג ראב"צ בזיתים. וצריך לדחוק ולפי' אף דר"ל לא סוף דבר כמו שאמרת כל הרואין אלא אף לחרובין שבכל העיר (ש"ל):

ה במשנה **הזורע את שדהו שני מיני חטין**. הא דלא תני בקצרה זרעה ב' מיני חטין י"ל דהך בבא נשנית בפ"ע אח"ז בבהמ"ד בימי נחום הלבלר כמבואר במשנה דלק' (ש"ל): תוי"ט ד"ה **שני מיני חיטין כו' ואפשר כו'** נראה שהכריחו לזה